

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Suomen UNICEF jättää esityksestä lausuntonsa lapsen oikeuksien näkökulmasta.

UNICEFilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu rooli (§45) toimia sopimuksen täytäntöönpanon arvioijana ja asiantuntijana.

Valmistelussa olevat monet ulkomaalaisen asemaan vaikuttavat esitykset tulevat lausunnolle lyhyellä lausuntoajalla ja pirstaloituneina, joka heikentää valmistelun laatua. Monien osaesitysten vaikutusten arviointi on niin lain laatijalle kuin lausunnon antajalle haastavaa, ja on ennen kaikkea suuri riski ihmisille, joita muutokset koskettavat.

Kyseinen esitys on valmisteltu lisäksi väliaikaisena. Vastaanottoraha arvioidaan uudelleen 2024 keväällä käynnistyvän vastaanottolain uudistamishankkeen aikana. Esityksessä todetaan myös, että pysyvämpi muutos on mahdollista valmistella hallitusohjelman mukaisen toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Nämä edellä esitetyt seikat jo itsessään kyseenalaistavat mahdollisuuden huolelliseen perus- ja ihmisoikeusarviointiin, mutta kyseenalaista on myös esityksen tavoitteeksi asetetut kustannussäästöt. Lapsiin kohdistetut toimeentuloleikkaukset, joko suoraan tai perheidensä välityksellä vaikuttavat koko lapsen kasvuun ja edelleen hänen toimintaedellytyksiinsä aikuisena. Ja kerryttävät yhteiskunnalle kalliiksi tulevaa palveluvelkaa.

Peruslähtökohta hallituksen esityksessä, vastaanottorahan ja käyttörahan sitominen kiireelliseen toimeentulotukeen, on ongelmallinen.

Kansainvälistä suojelua hakevien, tilapäistä suojelua saavien henkilöiden ja ihmiskaupan uhrit rinnastaminen kategoriana kiireellisen toimeentulon saajiin ei ole perusteltua, sillä he eivät ole sen kaltaisissa kiireellisissä tilanteissa, tilastojenkaan nojalla, joihin toimeentulolaki nojaa. Kansainvälistä suojelua hakevan päätöskäsittely on pitkä, ja voi kestää jopa vuosia hakijasta riippumattomista syistä. Tilapäinen suojelu on sekin vähintään vuoden mittainen.

Tämä keinotekoinen rinnastus kiireelliseen toimeentuloon on näiden henkilöiden ihmisarvoa väheksyvä ja yhdenvertaisen kohtelun vastainen.

Hallituksen esityksessä on nostettu esiin YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja sen velvoitteet, ja huomioitu myös YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle 2023 annetut suositukset CRC/C/FIN/CO/5-6), joissa komitea esitti huolensa myös turvapaikanhakijalapsia koskevista sosiaaliturvaetuuksista. Komitea suosittelikin sosiaaliturvaetuksia lisäävän, ei leikattavan, jottei köyhyys ja syrjäytyminen lisäänty. Hallituksen esityksessä tunnistettiin myös, että vastaanottorahan pienentämisestä kärsivät eniten lapsiperheet sekä erityisesti yksinhuoltajat.

Hallituksen esitys sivuuttaa silti tunnistamansa riskit ja esiin nostamansa lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet.

Lapsen edun arviointi on poikkeuksellinen velvoite ja liittyy yhteiskuntien sosioekonomiseen kestävyYTEEN

YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 14 (CRC/C/GC/14 29. toukokuuta 2013) todetaan, että lapsen edun arvioimiseen ”kuuluu muun muassa kuvaus siitä, kuinka lapsen etua on tarkasteltu ja arvioitu ja mikä painoarvo sille on annettu päätöksessä.” Tätä painoarvoa ei hallituksen esityksessä tuotu esiin.

Lapset ovat ainoa ihmisryhmä, joita koskee oikeus saada etunsa ensisijaisesti huomioiduksi. Tämä johtuu siitä, että lapsuuden arvo on yhteiskunnalle niin suuri. Erillisen yhteiskunnallisen arvon tunnistaminen on ihmisoikeuksien kannalta jopa kyseenalaista, mutta tämä lapsuuden poikkeuksellinen merkitys yhteiskuntien kestävyYTEEN on ollut syynä lapsen edun arvioinnin veloitteeseen. Ja sen vuoksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus on myös niin laajasti ratifioitu ja nopeimmin voimaan astunut ihmisoikeussopimus.

Ottaen huomioon hallituksen esityksen tavoitteet kustannussäästöistä, lapsen edun arviointi olisi kannattavaa tehdä huolella.

Lapsuus on ainutlaatuinen ajanjakso kasvaa täyteen mittaansa, ja myös yhteiskuntaa tukevaksi vastuuntuntoiseksi aikuiseksi. Tätä hyvää lapsuutta, ja samalla yhteiskunnan kestävyyttä voidaan joko tukea tai tuhota lapsuuteen vaikuttavilla päätöksillä. Kotoutumisen heikkeneminen synnyttää kallista palveluvelkaa, ja siirtää laskut maksettaviksi, korkealla korolla, seuraaville päättäjille ja sukupolville.

Hetemäki Inka
Suomen UNICEF ry